

El segle XIX i la gènesi de les bandes actuals

Al voltant de la celebració del 175è. Aniversari de la Societat Musical d'Alcoi, els amics d'aquesta societat m'han demanat col·laborar amb la felicitat efemèride tot escrivint un article que he volgut centrar en l'aproximació al món de les bandes durant el segle XIX. Realment la banda de música com la coneixem avui en dia, naix de tot un seguit d'esdeveniments culturals, i especialment, musicals que tenen lloc entre finals del segle XVIII fins als inicis del segle XX.

Sempre s'ha dit que les nostres bandes de música provenen de les bandes militars, però no és del tot cert, doncs també reben la influència del moviment conegut com la *Harmoniemusik*, que en l'Europa del segle XVIII desenvolupà grups instrumentals de vent que potenciaren el seu ús religiós, social i protocol·lari. D'aquesta guisa, les bandes han ocupat un lloc predominant en importants i decisius fets històrics: els camperols que feren triomfar la Revolució Francesa en 1789, assetjaren la capital francesa amb el so de les seues bandes les quals crearien, anys més tard, l'actual Conservatori de París. A més a més, durant els darrers anys del segle XVIII, molts notables compositors escriuriu partitures bandístiques destinades a enaltir els nous temps: *F.J. Gossec* (1734-1829), *L. Cherubini* (1760-1842), *E.N. Mehul* (1763-1817), *Ch.S. Catel* (1773-1830) o els germans *L.E. Jadin* (1768-1853) i *H. Jadin* (1796-1802). El Congrés Nord-americà presidit per John Adams, en sessió del 11 de juliol de 1798, decreta la creació de la *United States Marine Band*, la banda de la Casa Blanca (*The President's Own*) que encara avui, passa per ser una de les bandes professionals més importants del món. En aquest període entre els dos segles, al nostre país comencen a aparèixer moltes bandes de milicians (retirats dels cossos de música militar arribats als seus pobles d'origen) que emprenen funcions de caire festiu i/o religiós. A l'arxiu del Centre d'Estudis Contestants s'hi troba una acta notarial de constitució d'una banda de música a Muro signada el 3 d'abril de 1805, amb el nom dels seus membres (adults i menuts), les seues funcions i les seues normatives internes. "...que los primeros junto los menores forman un cuerpo de músico compuesto por bombo, clarinetes, trompas, platillos y octavi de trompas (...) con pacto y condición de haver de asistir precisamente todos los componentes de la música a todas las funciones que ocurran..." (Arxiu notarial de Cocentaina. Protocols de Muro. Francisco Soriano, any 1805, pag. 40 v.). Eixe desig d'associacionisme d'un grup del qual es té constància que actuà en 1801 a Albaida, és del tot curiós, sobre tot,

pel fet de fer-ho constar davant un notari. D'aquests primers anys ens trobem documentació de creació de diferents bandes: Banda Municipal de Manresa (1815), Banda Primitiva de Llíria (1819) o la Banda Primitiva d'Alcoi (1830), entre d'altres.

Fins i tot compositors de rellevància internacional dediquen part de la seua producció a les bandes. Poden servir d'exemple la *Musique pour célébrer la mémoire des grands hommes, qui sont illustrés au service de la Nation française* (c. 1809-1815) d'Anton Reicha (1770-1836), la *Marcha Militar* (1820) de Juan C. De Arriaga (1806-1826), la *Overture für Harmoniemusik* op.24 (1824) que Felix Mendelssohn (1809-1847) escrigué per a la banda que llavors dirigia son pare o les *Trois Marches militaires pour le Mariage de le Duc d'Orleans* (1837) de Gioachino Rossini (1792-1868).

Durant la dècada dels anys 40 del segle XIX, en la qual naix la Música Nova d'Alcoi es trobem diversos esdeveniments importants a la història bandística. En 1840 el prestigiós compositor francès *Héctor Berlioz* (1803-1869) estrenava a París la seua grandiosa *Symphonie Funèbre et Triomphal*, per commemorar el Xè. Aniversari de la Revolució de 1830. El propi Berlioz dirigiria una banda de 207 músics des de l'Arc de Triomf a la *Place de la Bastille*. Seria justament en 1842, quan *Auguste Buffet* (1789-1864) adaptaria al Clarinet de Buffet, el mecanisme que *Theobald Böhm* (1793-1881) havia dissenyat per a les seues flutes, tot revolucionant les possibilitats de l'instrument. En 1844, *Richard Wagner* (1813-1883), que havia escoltat l'obra de Berlioz abans esmentada, escrivia la música per acompanyar el fèretre del seu mestre *Carl M. Von Weber* (1786-1826) a les exèquies fúnebres organitzades a Dresde per rebre les restes del mestre alemany des de Londres on havia mort uns anys abans. El propi Wagner dirigiria la banda als carrers de la ciutat alemanya tot interpretant la seua preciosa *Trauersinfonie* basada en l'òpera *Euryanthe* de Weber. En 1845, *Adolphe Sax* (1814-1894), patentaria tota la seua gama d'instruments que canviarien notablement la diversitat tímbrica de les orquestres de vent i percussió. En 1848 es crearia la prestigiosa Banda de la *Garde Republicaine* de París, amb el mestre *Gabriel Parès*, qui publicaria en 1898 un dels mètodes bandístics més importants de la història: *Traité d'Instrumentation et d'Orchestration à l'usage des musiques militaires, d'harmonie et de fanfare* (Ed. Henry Lemoine). Segueixen aflorant noves bandes municipals al nostre país: Banda Municipal de Santiago de Compostela (1849), B.M. de Sevilla (1850), B.M. de Jaén (1855), B.M. de Palència (1857), B.M. de Málaga (1859) o B.M. d'Albacete (1861) entre d'altres.

En 1869 es reunia a Boston, la American Concert Band de mans del prestigiós director irlandès – americà, *Patrick Sarsfield GILMORE* (1829-1892), per celebrar la *National Peace Jubilee* després de la unificació dels Estats Units. A la dècada dels vuitanta del segle XIX, naixia el Certamen de Bandes de València (1886) i al mateix any es creava la Banda Municipal de Barcelona. Al 1895 naixia la Banda Municipal de Bilbao.

Són molts els grans autors que escriuen partitures per a banda durant el segle XIX. Poden servir d'exemple *Marcia per il Sultan Abdul Medjid* (1852) de *G. Rossini* (1792-1868), la *Marcha triunfal* (1866) de *F.A. Barbieri* (1823-1894), la *Trauermarsch* (1866) de *E. Grieg* (1843-1907), la gran marxa *Orient et Occident* (1870) de *C. Saint Saëns* (1835-1921), la *Sinfonia per Banda* (1872) de *A. Ponchielli* (1834-1886) o la *Fantasia morisca: La Corte de Granada* (1873) de *R. Chapí* (1851-1909), interpretada per primera vegada per la Música Nova d'Alcoi en 1883 en un concert celebrat el 5 d'agost al Círcul Industrial, tal i com consta al llibre *Historia de una banda de musica alcoyana* (2010) del mestre i amic, José Mª Valls Satorres.

I a casa nostra, és a mitjans del segle XIX, quan naixen les primeres peces de Música per a la Festa de Moros i Cristians, creades per a les bandes de música quan aquestes estaven en plena efervescència.

Per l'espai assignat a aquest article, seria impossible narrar tot el que al món de les bandes esdevé durant aquest període dins l'àmbit internacional. Tan sols volia evidenciar amb alguns exemples el gran tresor cultural que el segle XIX engegà amb les bandes de música, unes entitats que encara deuen reclamar el seu lloc i la seua normalització a la cultura musical del segle XXI, la qual potser per desconexió, per snobisme o per pura ignorància no sap donar-li l'estatus artístic que s'ha guanyat a pols. Hem de sentir-nos feliços i afortunats per tenir entitats com la Música Nova d'Alcoi, que malgrat tot, després de 175 anys i com tantes altres bandes de música, continua fent realitat un projecte musical, sociològic i educatiu que fa gran un poble.

José R. Pascual-Vilaplana

Bilbao, 1 de febrer de 2017

Article publicat a l'especial sobre el 175è. Aniversari de la SM Nova d'Alcoi en **El Nostre Periòdic** d'Alcoi, el dissabte 18 de febrer de 2017.